

Avanç dels resultats de la campanya 2011 a Los Cabañiles (Zucaina; l'Alt Millars). Àrea d'intervenció: zona 3, necròpoli tumular

Ferran Falomir*

Resumen

El siguiente avance da a conocer los resultados preliminares de la excavación de una de las agrupaciones funerarias de la necrópolis tumular de Los Cabañiles. La agrupación esta constituida por 19 estructuras tumulares gregarias alrededor dos túmulos completamente circulares.

Riassunto

Si presentano i risultati preliminari dello scavo di la necropoli a tumuli di Los Cabañiles (Zucaina, Castellón). Il gruppo è composto da 19 sepolcri a tumuli aggregati a altre due completamente circolari.

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

En la zona 3 de l'assentament és el tercer any en el que realitzem treballs d'excavació arqueològica. Físicament aquesta correspon a la vessant nord del cim on estan situades les estructures d'hàbitat, adaptant-se a un suau desnivell que va baixant de cota cap al nord-oest des dels 790 metres d'altitud fins arribar al fons de la foia de Zucaina a 780 metres.

A les acaballes de la campanya del 2009 es van iniciar els treballs arqueològics en aquesta zona i la campanya del 2010 es va dedicar íntegrament a delimitar topogràficament l'agrupació tumular. Una volta delimitades la totalitat de les estructures, en la present campanya i seguint les directrius teòriques i metodològiques exposades en el projecte vam posar en marxa dos objectius bàsics.

En primer lloc hem documentat la morfologia de vuit estructures tumulars excavant els conjunts interns de nou dipòsits funeraris. Com

la seqüència estratigràfica de construcció dels túmuls és identificable hem excavat els túmuls des del més modern al més antic, hi aquest procés ens ha dut a identificar dos estructures tumulars noves, T20 i T21. En total son doncs, 21 estructures tumulars.

Quedava també per excavar un estrat compost per un dipòsits de cendres i carbons, amb restes de metall i ossos cremats dipositat al voltant de l'agrupació i que hem finalitzar enguany; l'excavació d'aquests nivells ha propiciat l'identificació d'una estructura molt arrasada que probablement contindria un dipòsit funerari; tot i això, fins que no es finalitzen els treball d'anàlisi no podem assegurar-lo.

El segon objectiu de la campanya era posar en marxa la consolidació de les estructures documentades que es van excavant, amb l'objectiu final de posar en valor el jaciment. A banda de la problemàtica arqueològica dels objectius globals hem iniciat tot un seguit de tasques de protecció i conservació de les estructures tumulars. Concre-

* Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació de Castelló. Edifici Museu, Avgd. Germans Bou, 28 12003. Castelló de la Plana. <ffalomir@dipc.as.es>

tament s'han finalitzat les tasques en quatre de les estructures.

DOCUMENTACIÓ DE LES ESTRUCTURES TUMULARS

La documentació i excavació de les estructures tumulars ens està donant una visió molt acurada dels diferents tipus constructius utilitzats al llarg de l'ús de la necròpoli; amb una primera diferenciació amb l'ús de cambres o cistes a l'hora de construir les estructures internes dels dipòsits funeraris; també cal ressenyar que aquestes anaven cobertes o bé amb lloses o bé per aproximació de filades, donant una idea d'una falsa cúpula.

La primera estratègia definida ha estat el continuar amb la delimitació efectiva dels conjunts interns de les estructures tumulars, que hem detectant a mesura que es desmuntava el nivell de cobriment superficial: finalment hem pogut aïllar un total de nou dipòsits funeraris amb les seves corresponents urnes i aixovars.

L'agrupació tumular completa està formada per un nucli principal amb dos túmuls completament circulars de grans dimensions i 19 construccions més també de pedra de tendència semicircular que es van adossar físicament seguint un ordre temporal, fins configurar una agrupació d'aspecte massís. Aquesta percepció que vam tenir de les estructures ha fet diferenciar formalment entre túmul com a estructura funerària circular i estructura tumular com la construcció funerària de tendència semicircular que es recolza a un túmul o a un altra estructura tumular.

Aquesta classificació prèvia atent tan sols a la forma i no pretén, de moment, tenir significat social o ideològic dins l'estructuració de la necròpoli.

A nivell cronològic estem parlant d'un registre funerari paral·lel a la evolució dels grups poblacionals amb ritus d'enterrament documentats en la zona de Cortes de Arenoso (necròpoli del Mesón del Carro (Barrachina 2002-2003; 2003) i que ens evidencien la evolució social d'aquests grups al llarg del segle VI. No hem pogut encara arribar a l'estructura tumular on es va documentar la inhumació d'un individu, que a la espera de la datació de C14 no podem associar clarament a un període concret.

En resumides comptes, hem continuat els treballs bàsics de documentació per possibilitar una lectura adequada dels elements estrictament funeraris i poder contrastar la nostra hipòtesi de

treball exposada en el projecte d'excavació (Falomir, 2011).

NETEJA I TREBALLS PREVENTIUS PER A LA CONSERVACIÓ DE LES ESTRUCTURES

A banda de la problemàtica arqueològica els objectius globals hem iniciat enguany tot un seguit de tasques de protecció i conservació de les estructures excavades fins ara. D'aquesta forma s'han engegat els anàlisis previs de l'estat de conservació de les estructures per a, en posteriors intervencions, prendre les mesures adequades que tècnicament son vàlides per conservar i preservar l'assentament. Abans de començar el tractament es va realitzar l'estudi detallat de totes les estructures, de l'estat de conservació, de les formes d'alteració i dels agents que les han causat per poder establir el procés d'intervenció de conservació-restauració.

Els tractaments directes han estat

- neteja mecànica: feta amb bisturís, espàtules, raspalls de pèl dur i suau, juntament amb aigua vaporitzada, per eliminar les restes terroses. Les plantes superiors es poden tallar amb tisores de podar, sense forçar les arrels més profundes.

- neteja química: als llocs on s'han trobat concrecions calcàries s'han aplicat apòsits d'hexametfosfat sòdic al 10 % en aigua destil·lada, amb la posterior neutralització amb apòsits d'aigua destil·lada i sepiolita.

- aplicació d'un herbicida a les arrels de les plantes tallades per injecció.

- consolidació: per a la consolidació de les estructures s'han proposat diferents tractaments:

- cobriment de la part superior dels murs amb una capa de morter de calç tenyit per protegir els murs de l'erosió produïda pels agents d'alteració, com a superfície de sacrifici.

- les pedres que estiguen en mal estat de conservació i a les juntes es pot aplicar un consolidant.

- assecatge dels materials aplicats.

- farciment en pedres de l'interior dels túmuls excavats.

Després del tractament, es farà un seguiment constant de l'estat de conservació, per eliminar possibles agents d'alteració com el creixement de plantes o la caiguda de pedres.

BIBLIOGRAFIA

BARRACHINA, E. (2002-2003): *Dos noves necròpolis d'incineració a la conca del Millars: el Mesón del Carro i La Vilavella (Castelló)*. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 23, pp. 141-150. Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació. Castelló de la Plana .

CURA, M., GUSI, F. (2000): *Inici de noves intervencions arqueològiques al jaciment de Los Cabañiles (Zucaina, Alt Millars)*. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 21, pp. 473-476. Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació. Castelló de la Plana.

FALOMIR, F, MURIEL, S. (2006): *Noves inhumacions infantils en urna de l'assentament protohistòric de Los Cabañiles (Sucaina, Castelló)*. Context arqueològic i estudi paleoantropològic. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 25, pp. 167-186. Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació. Castelló de la Plana.

FALOMIR, F. (2010): *Avanç dels resultats de les campanyes 2009-2010 a los Cabañiles (Zucaina, l'Alt Millars)*. Àrea d'intervenció: zona 3, necròpoli tumular. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 28, pp. 263-265. Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació. Castelló de la Plana.

LÁMINA I

1. Zona 3. Necròpolis tumular.